

Stała współpraca szkoły i OEL – Zielona Szkoła w Łysym Młynie

Karolina Prange, Anna Wierzbicka, Agnieszka Pólchłopek

Abstrakt. Od powołania Ośrodka Edukacji Leśnej (OEL) Łysy Młyn w 2011 r. w ośrodku organizowana jest Zielona Szkoła dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 2 w Kórniku. Dzięki współpracy leśników i nauczycieli uczniowie realizują tematy znajdujące się w podstawie programowej klas VI, pomagając przygotować się do „sprawdzianu szóstoklasisty”. Zajęcia obejmują zarówno część terenową jak i laboratoryjną. Dzięki możliwościom sprzętowym ośrodka, uczenie przez doświadczenie jest główną metodą dydaktyczną. Forma zajęć pozwala na utrwalenie wiadomości i budowanie więzi dzieci z przyrodą. Ważnym rezultatem Zielonej Szkoły jest integracja grupy i nauka współzawodnictwa. W ośrodku pozostają stworzone przez uczestników pomoce dydaktyczne.

Słowa kluczowe: Zielona Szkoła, współpraca, edukacja leśna, Łysy Młyn

Abstract. Permanent cooperation between school and Forest Educational Centre – Green School. Since the beginning of the Forest Educational Centre Łysy Młyn, Green School is organized for students of Primary School No. 2 from Kórnik. Thanks to the cooperation of foresters and teachers, students can work on topics based on core curriculum for primary school. This activities help them also to prepare for a final test at the end of primary school called „test szóstoklasisty”. Classes include fieldwork and laboratory activities. Main method of teaching is experiment. Classes help students to consolidate knowledge and build relationships with nature. An important result of the Green School is the integration of the group, children ability to compete. All teaching aids created by the participants stay in FEC.

Keywords: Green School, cooperation, forest education, Łysy Młyn

Wstęp

Las jest od dawna przedmiotem zainteresowania wielu ludzi, często jako miejsce edukacji i wychowania. Jest miejscem, gdzie system dydaktyczny łączy się ze środowiskiem naturalnym. Zajęcia realizowane w terenie prowadzą do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, a także poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą mogą sprzyjać ich wypoczynkowi (Frąckowiak i Jagodziński 2005). Wiedza o tym zaowocowała wprowadzeniem do procesu edukacyjnego tzw. zielonych szkół. Zielone Szkoły w myśl Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki do Ustawy o systemie oświaty to imprezy wyjazdowe – związane z realizacją programu nauczania (Rozporządzenie 2001). Stosowane metody dydaktyczne – inne niż w szkolnych salach oraz pobyt w środowisku

naturalnym o korzystnych dla organizmu bodźcach mają dostarczyć uczniom maksymalnych korzyści: fizycznych, psychicznych i emocjonalnych.

Celem pracy jest przedstawienie doświadczeń programu Zielonej Szkoły OEL jako dobrej praktyki edukacji nieformalnej i możliwej inspiracji dla nauczycieli i edukatorów.

„Zielona Szkoła w Bninie”

Projekt „Zielona Szkoła w Bninie” realizowany jest od 4 lat we współpracy z Ośrodkiem Edukacji Leśnej (OKL) Łysy Młyn, poprzez corocznie organizowane zajęcia laboratoryjno-terenowe. Zgodnie z obowiązującą Podstawą Programową Kształcenia Ogólnego dla drugiego etapu edukacyjnego z 2012 r. i zawartymi w nich celami kształcenia, zajęcia z przyrody mają:

- rozbudzać w uczniach zaciekawienie otaczającym światem,
- kształtować w nich postawę badawczą dążącą do poznania prawidłowości, istniejących w otaczającym świecie,
- zachęcać do formułowania problemów badawczych, stawiania hipotez, prowadzenia badań, pomiarów i obserwacji oraz weryfikacji uzyskanych wyników,
- tworzyć możliwości wykorzystywania wiedzy w sytuacjach praktycznych,
- zachęcać do poszanowania przyrody i dziedzictwa kulturowego,
- kształtować umiejętność korzystania z różnych źródeł wiedzy,
- budować umiejętności pracy zespołowej i odpowiedzialności za uzyskane wyniki.

Z tego względu w planie Zielonej Szkoły w OEL Łysy Młyn nie brakuje praktycznych zadań dla grup uczniów, są wśród nich wymienione poniżej (z podziałem na sekcje):

1. Eksperymenty przyrodnicze dotyczące:

- wykrywania skrobi w produktach żywnościowych za pomocą jodyny,
- określania odczynu pH różnych roztworów, z którymi uczniowie spotykają się w codziennym życiu, za pomocą soku z czerwonej kapusty (ryc. 1),
- badania jakościowego i ilościowego związków chemicznych zawartych w wodzie ze stawu młyńskiego (uczniowie przy pomocy zestawu do analizy wody Aquanal wykrywają azotany, azotyny, fosforany, amoniak, określają odczyn wody i jej właściwości fizyczne: barwę, zapach, przejrzystość).
- badania właściwości różnych gatunków drewna i metali (twardość, giętkość, gęstość, przewodnictwo cieplne i elektryczne).

Do każdego eksperymentu uczniowie otrzymują opracowaną przez nauczyciela kartę pracy zawierającą instrukcję wykonania. Ponadto w ramach działań uczniowie określają problem badawczy, podają własne hipotezy, wykonują doświadczenia i obserwacje, opisują je i wyciągają wnioski końcowe.

2. Obserwacje dotyczące:

- rozpoznawania pospolitych gatunków drzew - uczniowie na podstawie świeżych pędów, liści i owoców określają nazwę gatunkową,
- wykonywania preparatów mikroskopowych w leśnym laboratorium OEL Łysy Młyn ze skórki cebuli i ziaren skrobi podbarwionych jodyną, które następnie obserwują i wykonują ich rysunki ,
- rozpoznawania owadów chronionych i pospolitych oraz ich form rozwojowych,

- rozpoznawania mikroskopijnych organizmów wodnych spotykanych w wodach jezior czystych i zanieczyszczonych.

Do tej części zajęć grupy również otrzymują opracowane przeze nauczyciela karty pracy. Dodatkowo mikroskop diagnostyczny z kamerą znajdujący się w leśnym laboratorium OEL umożliwia prowadzącemu zajęcia pokazanie i omówienie preparatów.

3. Obserwacje ogólne dotyczące:

- budowy drewna drzew liściastych i iglastych, ciekawostek dotyczących wykorzystania drewna różnych gatunków drzew,
- budowy ryb, ciekawostek na temat biologii najczęściej poławianych gatunków ryb polskich rzek i jezior i przystosowań ryb do wodnego trybu życia,
- budowy ptaków, rodzaju piór i przystosowań ptaków do lotu,
- biologii chronionych owadów: pachnicy dębowej i jelonka rogacza na podstawie materiału filmowego,
- roli martwego drewna w lesie,
- pospolitych gatunków zwierząt zamieszkujących różne piętra lasu,
- pasożytnictwa grzyba hubiaka i właściwości użytkowych hub.

Podczas tego typu obserwacji uczniowie mogą dyskutować, podawać własne argumenty, przekonywać się, co do słuszności spostrzeżeń. Tą część zajęć realizuje edukator.

Podczas zajęć w grupach zespoły otrzymują punkty za aktywność szybkość i jakość wykonywanych zadań. Taka forma od lat sprawdza się i wprowadza element zdrowej rywalizacji pomiędzy zespołami.

Ryc. 1. Wykonywanie doświadczenia przez uczestników zajęć
Fig. 1. Children are making an experiment

Ostatnim zadaniem Zielonej Szkoły, realizowanym podczas terenowej ścieżki edukacyjnej wokół jeziora, jest umiejętność pozyskiwania i wyboru informacji związanych z:

- rolą wody i jej czystością,
- wodną fauną,
- zasobami i występowania stanami skupienia wody,
- krążeniem wody w przyrodzie,
- zagrożeniami środowiska wodnego.

Do dyspozycji uczniowie mają informacje zawarte na barwnych planszach poglądowych oraz prelekcję edukatora. Na zakończenie zajęć grupy sumują ilość uzyskanych punktów – najlepsze trzy zespoły otrzymują oceny za aktywność i drobne nagrody.

Zajęcia podlegają ewaluacji – ta zazwyczaj odbywa się w autobusie w czasie powrotu do szkoły. Sprawdzenie wiadomości uczniów wskazuje, iż dzieci bardzo dobrze przyswajają wiedzę w warunkach innych niż szkolne. Wiedza zdobyta w czasie Zielonej Szkoły przydaje się uczniom w realizacji zagadnień edukacyjnych zgodnych z treściami przyrodniczymi klasy VI, do których można się odwoływać w późniejszym czasie. Wiedza pozyskana w systemie pozaklasowym i pozalekcyjnym, w klimacie Łysego Młyna działa na emocje uczniów, dlatego zapada głębiej w ich świadomość i pamięć.

Kontynuacją zajęć terenowych są projekty związane z tematyką Zielonej Szkoły realizowane w ramach języka polskiego i angielskiego. W ramach projektu i wykonywanych podczas zajęć zdjęć dokumentujących pracę grup, uczniowie przygotowują prezentacje w programie Power Point lub Prezi. Gotowe prezentacje przedstawiają uczestnikom zajęć i sami biorą udział w ich merytorycznej ocenie. Jest to również świetna lekcja powtórzeniowa i przyjemne długoterminowe zadanie domowe dla uczniów. Na zajęciach języka polskiego uczniowie doskonali umiejętności pisania sprawozdania z zajęć terenowych, a na zajęciach języka angielskiego uczniowie doskonali słownictwo przyrodnicze i opracowują je również w formie prezentacji multimedialnej.

Zajęcia są możliwe dzięki wsparciu Wydziału Ochrony Środowiska Gminy Kórnik. Łącznie w Zielonej Szkole w OEL Łysy Młyn w ciągu czterech lat wzięło udział 144 uczniów Szkoły Podstawowej nr 2 w Kórniku. Dzięki współpracy edukatora i nauczyciela co roku powstają nowe pomoce dydaktyczne wykorzystywane w OEL. Cztery karty pracy, stworzone podczas zielonej szkoły zostały przetłumaczone na język angielski i niemiecki i są wykorzystywane w Ośrodku do realizacji zajęć z grupami obcojęzycznymi. Powstałe pomoce dydaktyczne mogą być również wykorzystywane do zajęć przez innych nauczycieli dzięki umieszczeniu ich na platformie www.wlin.pl w zakładce dla nauczycieli.

Podsumowanie

Zielona Szkoła w OEL Łysy Młyn poprzez połączenie strategii myślenia i działania z nauczaniem i wychowaniem, staje się polem holistycznego podejścia do procesu edukacji, a bezpośredni kontakt ze środowiskiem przyrodniczym stwarza warunki do efektywniejszej realizacji celów edukacyjno-wychowawczych. Obcowanie uczniów z przyrodą zbliża ich do przedmiotu poznania i umożliwia im jego obserwacje, przeżywanie i doświadczanie (Drogosz 2009). Wysiłek włożony w organizację zajęć przynosi korzyści dzieciom, nauczycielom i Ośrodkowi oraz pracującym w nim edukatorom. Z tego względu jest godną polecenia formą edukacji.

Literatura

- Frąckowiak E., Jagodziński A. M. 2005. Dlaczego o lesie w lesie? Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 10 (3): 53-67.
- Drogosz M. 2009. Krajoznawstwo i turystyka w szkołach i placówkach oświatowych – poradnik dla dyrektorów i kadry pedagogicznej. Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Podstawa Programowa z komentarzami. 2012. Tom 5. Edukacja przyrodnicza w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum przyroda, geografia, biologia, chemia, fizyka. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki. DZ. U. Nr 135, poz. 1516.

Karolina Prange¹, Anna Wierzbicka², Agnieszka Pólchlopek³

¹Nadleśnictwo Łopuchówko, RDLP Poznań

²Katedra Łowiectwa i Ochrony Lasu,
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

³Szkoła Podstawowa nr 2 im. Teofili z Działyńskich Szołdrskiej-Potulickiej w Kórniku
karolina.prange@poznan.lasy.gov.pl, wierzba@up.poznan.pl, szkolanr2@o2.pl